

Délmagyarország, 2023. október 13.

Fiatalos lendülettel működik 50 éve a Szegedi Biológiai Kutatóközpont

Kiss Anna, fotók: Gémes Sándor, Karnok Csaba

Ötven éve a magyar élettudományi kutatások meghatározó intézménye Szegedi Biológiai Kutatóközpont (SZBK). Az itt folyó kutatások magas színvonalát az Európai Molekuláris Biológiai Szervezet 1998-ban hivatalosan is deklarálta, majd ennek hatására 2002-ben az SZBK-t az Európai Unió Kiválósági Központja címmel ismerték el, és 2019 óta az MTA kiválósági központja. De mi minden zajlik és zajlott az elmúlt öt évtizedben az emblematikus szegedi épület falain belül? Nagy Ferenc főigazgatóval beszélgettünk.

Kiss Anna

Nagy Ferenc igazgató adott számot arról, hogy miként zajlott az elmúlt 50 év.

A Szegedi Biológiai Kutatóközpont szellemi atyja Straub F. Brúnó, aki az akkori Magyar Tudományos Akadémia vezetőségét meggyőzve célként tűzte ki a hazánkban folyó élettudományi kutatások modernizálását és nemzetközi szintre emelését. Rendkívüli személyiség, nagy formátumú kutató és tudománypolitikus volt, ennek köszönhető, hogy példa nélküli kezdeményezése az akkori Magyarországon sikerrel járhatott. Az elkészült létesítmény ünnepélyes felavatásán Szent-Györgyi Albert is jelen volt, és vélhetően büszkén tekintett a Straub – korábbi tanítványa és munkatársa – kitartásának eredményeként megvalósuló új intézményre.

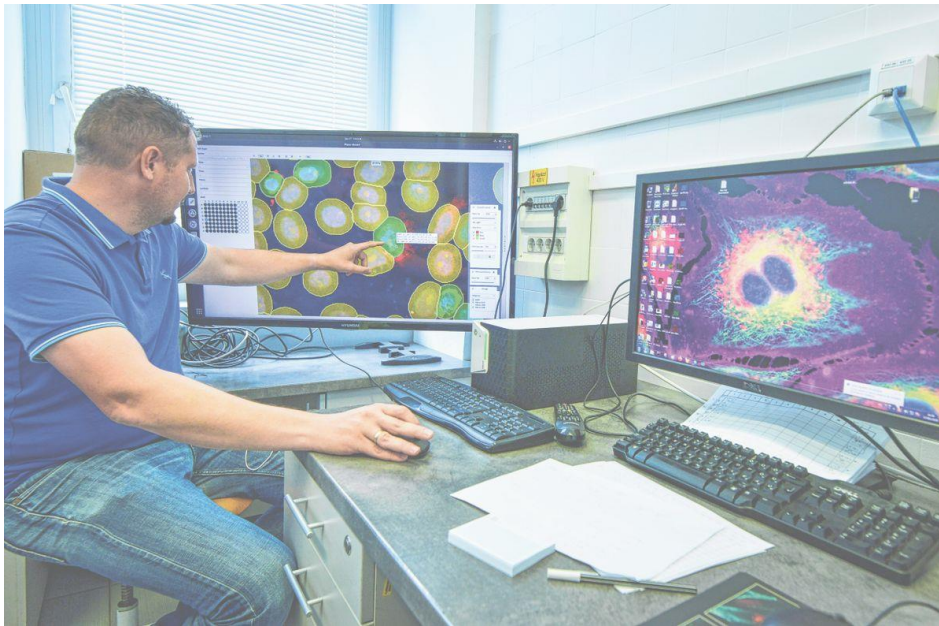
Az alapítók célja az volt, hogy az SZBK-ban multidiszciplináris kutatómunka folyjon néhány jól meghatározott területen. A kezdetektől 2009-ig öt intézet alkotta a kutatóközpontot: a jelenlegi Biofizikai, Biokémiai, Genetikai és Növénybiológiai Intézet mellett az egykori anyaintézmény, a fővárosban működő Enzimológiai Intézet is ide tartozott. Az SZBK-nak – és ezt személyes tapasztalat alapján állíthatom –, teljesen más légköre volt, mint ami az akkori Magyarországot jellemezte, hiszen itt a lentről jövő kezdeményezések is széles teret kaptak, és a hierarchikus felépítés sem volt jellemző. Ez ma is így van. Emellett már elődeink is célként fogalmazták meg a kiválóságra való törekvést: nem csupán első akartak lenni az országban, hanem az SZBK-t világszinten ismert és elismert kutatóműhellyé kívánták tenni. Ez a mentalitás ötven év elteltével sem változott – hangsúlyozta Nagy Ferenc.

Lendületes kutatógárda

A főigazgató szerint a világviszonylatban is kiemelkedő eredményeket és a nemzetközi elismertséget többek között a mindent elsöprő fiatalos lendületének és a szabad működési formájának köszönhetette az SZBK, valamint annak, hogy már a hetvenes-nyolcvanas években szoros kapcsolatot épített ki külföldi

kutatókkal és intézetekkel. Az új kutatási irányokkal való megismerkedés és a külföldi kapcsolathálózat tette lehetővé a sikeres nemzetközi beágyazódást.

Ahogy a tudomány rohamléptekkel fejlődött és fejlődik, a mi kutatási témáink is átalakultak, megújultak, de az alapvető értékrendünk nem változott. Az egyik „leglendületesebb” intézmény vagyunk, hiszen 16 olyan kolléga dolgozik nálunk, akik az MTA Lendület Programjának nyerteseiként saját kutatási témáikat valósítják meg, mindannyian 30-40 év körüliek. Ők egyértelműen új lendületet hoztak az SZBK működésébe, de mellettük jelen van az intézmény életében számos olyan emeritus professzor is, akik közül többen az alapítók között voltak, és a mai napig aktívan kutatnak. Jelenleg mintegy 550 fős a dolgozói állomány, közülük 80-90-en fiatal PhD-hallgatók és 250-en kutatók. Mindig is úttörők voltunk a fiatal kutatógeneráció képzésében és a pályán való elindításukban – emelte ki Nagy Ferenc hozzátéve, hogy többek között a Nobel-díjas Karikó Katalin is itt készítette egyetemi doktori dolgozatát.

A koronavírus elleni védekezésben is szerepet játszott a Szegedi Biológiai Kutatóközpont.

A fiatal tehetségek felkarolása

Nagy Ferenc azt is elmondta, hogy a kutatói utánpótlásuk jelentős része a Szegedi Tudományegyetemről érkezik, ami persze nem véletlen, hiszen a két szegedi intézmény évtizedek óta jó viszonyt ápol. A kutatóközpont otthont ad és sokrétű támogatást nyújt az egyetemi hallgatóknak a szakdolgozat elkészítéséhez, a legtehetségesebbek pedig mint PhD-hallgatók folytathatják pályájukat az SZBK-ban. A fiatalok és az intézmény kutatóközössége között kölcsönös a bizalom, hiszen mindkét fél érdeke, hogy a fiatal tehetségek sikeresek legyenek és kiteljesedhessenek a kutatói pályán. A szegedi intézmény életébe új színfoltot hoztak a Nemzeti Tudósképző Akadémia kiemelkedően tehetséges fiataljai: jelenleg 19 ifjú fejlődését segítik, és kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy a tudomány iránt elkötelezett egyetemisták világszínvonalú képzést kapjanak.

Az egyetem mellett az ELI-ALPS Lézeres Kutatóintézzettel és a Magyar Molekuláris Orvostudományi Kiválósági Központtal (Hungarian Centre of Excellence for Molecular Medicine – HCEMM) is szorosan együttműködünk. Úgy vélem, a kooperációk révén olyan kutatási miliőt tudunk kialakítani – célorientált kutatásokkal és a társadalmi hasznosítás szemléletével ötvözve –, amely révén már a nem túl távoli jövőben Kelet-Közép-Európa regionális centrumává válhatunk, és egész Európában meghatározó szereplői leszünk a tudományos fejlődésnek – mutatott rá.

Biotechnológiai Nemzeti Laboratórium az SZBK-ban

Az ötven éves SZBK nemrég új épülettel is bővült: itt nyílt meg a 26 hazai Nemzeti Laboratórium egyikeként a Biotechnológiai Nemzeti Laboratórium, ahol többek között újfajta antibiotikumok tervezésén, valamint bakteriofág alapú terápiás eljárások fejlesztésén dolgoznak azért, hogy eredményesebben vehessük fel a harcot korunk egyik legsúlyosabb népegészségügyi kihívásával, az antibiotikum-rezisztens bakteriális fertőzésekkel szemben. A Biotechnológiai Nemzeti Laboratórium ad otthont azoknak a kutatásoknak is, amelyek célja, hogy a már engedélyezett gyógyszermolekulák nagy átteresztőképességű szűrésével új felhasználási irányokat tárjon fel, és ezzel egyes ritka, monogénes betegségek kezelésére alkalmas gyógyszerjelölteket kínáljon a gyógyszeripar számára. A Biotechnológiai Nemzeti Laboratóriumban folyó kutatások harmadik pillére az mRNS alapú vakinatechnológia hazai alkalmazásának megteremtése, az ilyen típusú oltóanyag-fejlesztéshez szükséges tárgyi és személyi feltételek kialakítása.

A fágterápia kapcsán a közeljövőben kívánjuk elvégezni az első olyan kísérleteket, amelyek során már a klinikai hatékonyságot fogjuk tesztelni. Ezt egy nemzetközi kooperáció keretén belül kívánjuk kivitelezni. Hazánkban ez a terápiás módszer még nem engedélyezett, de vannak olyan országok, ahol ha kompromisszumok árán is, de alkalmazható. Az mRNS alapú technológia kapcsán is jelentős előrelépést tettünk: Pardi Norbert – Karikó Katalin közvetlen munkatársa – segítségével előállítottunk egy mRNS alapú kísérleti vakcinát az afrikai sertéspestis vírus ellen. Az állatkísérletek jelenleg is folynak, és elkezdtük a tárgyalásokat a vakcina kereskedelmi hasznosításáról – osztotta meg a főigazgató a témával kapcsolatos legfőbb információkat.

Karikó Katalin is előadást tart a jubileumi ünnepségen

Az öt évtizede működő SZBK eddig mintegy 3 ezer munkatársat tudhatott magáénak. Október 13-án, a jubileumi ünnepségen több százan lesznek jelen a korábbi és a jelenlegi dolgozók közül, az eseményről lapunk is tudósít majd. Az ünneplőkkel tart majd a Nobel-díjas Karikó Katalin, Csák János, Kulturális és Innovációért felelős miniszter, Szabó Gábor, az SZTE Kuratóriumának elnöke, Freund Tamás, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke és Gulyás Balázs, a HUN-REN Magyar Kutatóhálózat elnöke is. A délelőtti program az elmúlt 50 év bemutatására fókuszál, délután pedig a tudományé lesz a főszerep, ahol a múltat és a jelent összekötő, idősebb kutatók és a jövőt képviselő fiatal kutatógeneráció tudományos előadásait követhetik figyelemmel a résztvevők. Az ünnepséget este állófogadás zárja a Városi Sportszarnokban.